

INGEZONDEN.

ENKELE OPMERKINGEN NAAR AANLEIDING VAN PROF. AD. CZERNY'S
VOORDRACHT: „DE ARTS ALS OPVOEDER VAN HET KIND”.

In dit *Tijdschrift* van 26 Mei j.l. is gepubliceerd een voordracht, die prof. AD. CZERNY uit Berlijn te Amsterdam gehouden heeft over het onderwerp „De arts als opvoeder van het kind”. Het komt mij voor, dat enkele sombere beschouwingen van den geleerden schrijver zijn ontstaan door de moreele inzinking, die Duitschland na den oorlog heeft moeten doormaken en waarvan prof. CZERNY van nabij getuige is geweest. Hij heeft daardoor geen oog kunnen krijgen voor het goede in de nieuwere opvattingen op opvoedkundig gebied. Zijn voordracht is wat eenzijdig geworden. Het vele behartenswaardige, dat die voordracht ongetwijfeld bevatte, is daardoor niet altijd voldoende tot zijn recht gekomen. Daar ik meen, dat in die nieuwere opvattingen een goede kern schuilt, wil ik er hier iets over schrijven. Ik wil dan maar direct beginnen met de groote strijdvraag „de MONTESSORI-methode”.

Voor mevrouw MONTESSORI is de geestelijke ontwikkeling van het kind in de eerste plaats een natuurwetenschappelijk vraagstuk. Zij heeft getracht de physiologische en psychologische beginselen, die zij had leeren kennen bij de studie en de behandeling van het achterlijke kind, ook toe te passen op de geestelijke ontwikkeling van het normale kind. Het belangrijkste beginsel, waarvan zij uitgaat is dit, dat in de eerste stadia van het leven het zenuwstelsel van de hersenen beter tot ontwikkeling kan gebracht worden door spier- en zintuigoefeningen, dan door oefeningen van het denkverstand. Bij die oefeningen laat zij zich zooveel mogelijk leiden door de spontane uitingen van het kind zelf en wel om deze redenen. Door zich door die spontane uitingen te laten leiden zullen speciaal die capaciteiten tot ontwikkeling gebracht worden, waarvoor de aanleg aanwezig is. Verder zal het kind, wanneer het gekozen heeft, reeds vroeg gedurende langere tijd zijn aandacht kunnen concentreren op een bepaalde bezigheid.

Mevrouw MONTESSORI meent, dat wij het kind schaden, wanneer wij het in zulke omstandigheden plaatsen, dat wij genoodzaakt zijn, dien innerlijken bewegingsdrang tegen te werken, die in zich zelf wenschelijk is, daar deze behoefte tot activiteit gegrondvest is in de ware natuur van het groeiende organisme zelf.

De methode MONTESSORI bestaat dus in de practijk in het scheppen van een omgeving, waarin de kinderen in de gelegenheid zijn alle spiergroepen en alle zintuigen voortdurend te oefenen, zooals zij dit zelf wenschen, zonder telkens in botsing te komen met de belangen van ander n. Vooral voor de meest vitale kinderen, die het meest behoefte hebben hun spieren voortdurend te oefenen en die de grootste belangstelling hebben en daarom den lust ieder ding, dat zij in handen krijgen, grondig te onderzoeken, is dit van overwegend belang. De vrijheid, die mevrouw MONTESSORI haar leerlingen gunt, is volstrekt geen onbepaalde vrijheid. Het is de vrijheid om actief en zelfstandig bezig te zijn, maar het blijft een vrijheid onder verstandige leiding.

Vrijheid is het redelijke, maar geen vrijheid om onredelijke dingen te doen of onredelijke eischen te stellen.

Nu is het met de ideeën van mevrouw MONTESSORI gegaan als met de ideeën van vele oorspronkelijke geesten. De volgelingen en vooral in dit geval de niet natuurwetenschappelijk geschoolde volgelingen hebben van het grondbeginsel van haar methode niets begrepen en hebben daarvan iets geheel anders gemaakt. Deze vrienden hebben gemeend, dat de kinderen nu maar alles zouden mogen doen, wat in hun brein opkwam, ja dat zij alles zouden mogen vernielen, waar zij lust in hadden.

Het gevolg hiervan is geweest een groot aantal afgetobde zenuwzieke moeders en een groot aantal brutale, ongemanierde kinderen. Het is m. i. niet rechtvaardig mevrouw MONTESSORI daarvan de schuld te geven. Zij heeft alleen de bedoeling gehad een methode aan te geven tot betere ontwikkeling van de spieren, zintuigen en hersenen van het aankomende geslacht, maar zij heeft geen nieuwe moreele waardebeoordelingen gegeven.

Wat is de reden, dat mevrouw MONTESSORI zoo slecht begrepen is?

Mijns inziens zal het wellicht daarin zitten, dat de MONTESSORI-volgelingen in den beginne voornamelijk zijn gekomen uit den kring der bewuste of onbewuste volgelingen van ROUSSEAU. De overtuiging, dat, wanneer het kind maar niet in aanraking zou komen met de booze volwassenen en vrij zou zijn van alle banden, het dan zou opbloeien tot een volwaardig mensch, die overtuiging is bij de aanhangers van MONTESSORI ook nu nog dikwijls te vinden.

De generatie uit het laatste gedeelte der 19de eeuw, heeft haar bij het zoeken naar de oorzaak der ziekten vooral haar aandacht gewijd aan de uitwendige oorzaken, speciaal de bacterieele en de bestudeering van de constitutie, den bodem, waarop de ziektekiemen zich nestelden, veronachtzaamd.

Tegenwoordig hebben wij weder oog gekregen voor het feit, dat ieder kind meebrengt van zijn voorouders allerlei neigingen en gevoeligheden en het is de taak van de moderne geneeskunde het kind reeds te behandelen, voordat die neigingen tot ziekelijke afwijkingen hebben geleid.

Ieder, die onbevooroordeeld zijn aandacht aan kinderen schenkt, weet, dat dat even zoo gesteld is met de geestelijke eigenschappen van het kind. Allerlei karakterfouten en karaktereigenschappen der ouders en zeer dikwijls ook van de grootouders vinden wij bij de kinderen terug, ook wanneer de kinderen hun grootouders nooit gekend hebben, zoodat beïnvloeding door die grootouders uitgesloten is. De denkbeelden van MONTESSORI zijn vereenzelvigd met de vrijheidsbegrippen van enkele overspannen geesten uit de laatste decennia, menschen, die kruistochten willen organiseeren tot bevrijding van de kinderziel en dergelijke bombast meer. In sommige kringen hebben deze denkbeelden een stemming geschapen, die gevoerd heeft tot een voortdurende bewondering van alles, wat het kind doet en zegt. Ik ben korten tijd geabonneerd geweest op een blad over opvoeding, waarin dergelijke moeders mededeeling deden over hun kroost.

Meestal begonnen die mededeelingen ongeveer aldus: Pietje, 4 jaar oud, met een verstand als van een jongen van 7. Wanneer van zulk een Pietje iets terecht is gekomen, moet hij wel een bijzonder flink karakter hebben gehad.

M. i. is voor een jongen het veel gesmade pak slaag minder gevaarlijk dan zulk een ziekelijke bewondering van den kant der ouders.

De conclusies, waartoe mevrouw MONTESSORI gekomen was, waren voor Nederland niet zoo merkwaardig als voor sommige andere landen, omdat het denkbeeld om de kinderen vrijer op te voeden en meer te laten medewerken reeds op zeer sympathieke wijze was verdedigd door onzen grooten paedagoog JAN LIGTHART. Het verhaal van ANDRE DUVEAU, die volgens moeder zoo lastig was, omdat hij zoo gaarne bezig wilde zijn, zal ieder zich gaarne herinneren als een voorbeeld van goed paedagogisch inzicht.

Het fatale denkbeeld uit de boekjes van vader VAN ALPHEN, dat zoete kinderen, goede kinderen zijn, is, dank zij JAN LIGTHART, uit de wereld, en naar wij hopen voor goed. De jongens, die bruisen van levenslust, zijn altijd uit den band gesprongen, omdat die banden niet deugden en de jongens belemmerden in hun ontwikkeling.

Zooals ik reeds te voren zeide, geeft mevrouw MONTESSORI een natuurwetenschappelijk inzicht in de opvoeding. De opvoeding heeft echter nog een anderen kant en nu ligt die andere kant niet op dit terrein en kan ook niet natuurwetenschappelijk beoordeeld worden. Wij willen n.l. onze kinderen opvoeden tot iets. Wij hebben idealen gevormd en wij hopen, dat onze kinderen meer dat ideaal zullen naderen, dan wij dit zelf gedaan hebben, al begrijpen wij, dat de vorm waarin dit ideaal gegoten is, bij iedere generatie wisselt.

Prof. CZERNY noemt slechts als doel der opvoeding het aankweeken van voorwaardelijke reflexen en het aanpassen van onze kinderen aan het milieu onzer beschaving. Ik ben overtuigd, dat voor een man als prof. CZERNY, die zijn geheele leven al zijn werkkraft gegeven heeft aan het welzijn der kinderen, de opvoeding dieper inhoud heeft dan hij in deze voordracht heeft willen doen blijken.

Rotterdam,
September 1928.

Dr. L. B. DE MONCHY,
Geneesheer-directeur van het Sophia Ziekenhuis.